

Дима Павло

КАЗКА

про Яську, Ориську
та бабу Параску

УДК 821.161

Д44

Дима Павло

Д44 Казка про Яську, Ориську та бабу Параску: роман –
Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. – 396 с.
ISBN 978-617-520-111-4

Новий роман від переможця конкурсу „Молода Коронація” пропонує екскурсію до мальовничого села Гречичне!

Сестри Яся та Орися їдуть до бабці, де беруться знайти вкрадену козу. Це змушує їх перемогти духатравника, відьму Пилипчиху, польову княжну Катю і розкрити тайну прокляття, що висить над селом.

УДК 821.161

ISBN 978-617-520-111-4

© Дима П., 2021

© Видавництво Ліра-К, 2021

Глава 1. Подорож.

Яська бачить троля, Ориська зустрічає файного легеня, а баба Параска читає газету „Мурбурзький правдолуб”.

На вокзалі Мишвіля, де завжди пахне солодкою ватою і вишневим лимонадом, чекало на поїзд цікаве сімейство: дві руді дівчинки (приблизно шести і тринадцяти років), красива руда жінка і руда бабця з білою козою на мотузці.

– Не хочу їхати в село! Там нудно і магічне дзеркало не працює. Як я буду з друзями спілкуватися? – старша дівчина у модному светрику сперечалася з матусею.

– Орисю, опануй себе і не ображай бабцю, – мати дала дочці рожеву валізу, пригладила неслухняне руде волосся. – Ясю, куди ти пішла?

Молодша дочка, що саме задивлялася на маленького лепрекона у зеленому картузі, радо усміхнулася.

– Мамо, дивись, там лепрекони! Він такий кумедний!

– Доцю, не можна тицяти пальцями у незнайомців, – мати підвела молодшу до бабці, що терпляче чекала на онучок. – Мамо, навіщо вам ще одна коза?

– Бо моя Мілка десь втекла, – бабця погладила козу по вузькому лобі. – Може, воно й на краще, бо Мілка останнім часом сумувала, а так побігає навколо села, розрадить себе, даватиме більше молока.

Старша онучка фиркнула.

Молодша Яся почала римувати:

– Давати молока, ловити кріпака, танцювати гопака, дарувати копняка.

– Годі, Ясю, – мама погладила дочку по голові. – Мамо, здайте козу у багажне відділення. До вагона її не пустять.

До перону подали потяг.

Великий зелений паровоз тягнув за собою шість синіх вагонів.

Паровоз блищав, немов велика іграшка, і невдоволено пихкав паром, буцімто вивчаючи своїх майбутніх пасажирів. Яська аж заклякла від захоплення, бо бачила потяг лише вдруге в житті.

– Паровоз, шмаровоз, віртуоз... – розгублена Яся римувала, та їй бракувало слів.

– Апофеоз, – підказала Оріся, зневажливо знизавши плечем, мовляв, потяг, і що тут такого?

Гномівська залізниця працювала чітко, немов годинник.

Черговий по станції – огрядний гном з густою бородою – зупинив потяг, вимахуючи жовтим прапорцем. Механіки з числа молодих лепреконів перевірили колеса, стукаючи по них чарівними молотками.

– Мамусю, паровоз такий величезний! – Яся схвильовано схопила маму за руку. – Я б ніколи-ніколи-ніколи не подумала, що він такий... мон-струоз-ний!

– Дурненька, звичайний паровоз, – скривилася Ориська, зазираючи у маленьке магічне дзеркало, що допомагало спілкуватися з друзями.

– Дівчата, ну ж бо до вагону, – мама повела дочок уперед.

Перед ними купчилися люди, ельфи та гноми.

Яська ледь не загубилася в тому натовпі, бо задивилася на ельфійських акробатів у картатих сорочках, що вправно кидали мішки на дах вагону, немов демонстрували цирковий номер.

Та бабуся Параска вчасно ухопила онуку за руку і взяла на буксир разом із козою, впевнено рухаючись крізь море незнайомих облич, метушні та дивних звуків.

Пероном ішов троль-крамарчук з високою валізою.

– Пундики, лагомини, мантулки з журавлиною, солодкі витребеньки у подорож!..

Яська закрутила головою:

– Ого, який троль помпезний! – дівчинка вирячила очі і, за своєю звичкою, почала римувати: – Кремезний, безмежний, незалежний...

– Не дивись на троля, бо ще вкусить, – баба Параска підвела козу до сходинок.

– Козу не візьму, – гном-провідник рішуче заматляв бородою. – Ведіть рогату худобу до багажного вагона.

Параска зітхнула і звернулася до кози:

– Вибач, Біляночко, знаю, що ти хотіла їхати у вагоні, наче міська пані. Та пан кондуктор вважає, що ти носа задереш, станеш зарозумілою, не схочеш ні з ким вітатися. Хоч я знаю, що ти не така, ти – натура чутлива, будеш тужити, як поїдеш до незнайомого села, аби хоч молоко не пропало. Та хіба то важливо? Головне – дотримуватись правил.

Гном у фірмовому сюртуці почухав потилицю, пробурмотів щось незрозуміле та потягнув козу у тамбур, де прив'язав біля сумного сірого песика.

Баба Параска щиро подякувала насупленому гному.

– Обіцяйте слухатися бабусю і гарно себе поводити, – руда мати тепло обійняла своїх рудих доньок. – І не лізьте у воду, як вчоріє, бо водяник ухопить. Пан Стефан непослухів не любить.

– Я не хочу у село, – востаннє запротестувала Оріся. – Там нудно і хлопців розумних немає. Усі длубаються у носі і дражнять один одного: „Кирило загнав батька у барило, а сестрицю – на кислицю, матір – в ятір, а тітку – в клітку”.

– Ти на хлопців не зважай, моя люба, – мати заспокоїла доньку. – Дай їм час підрости, тоді вони розуму наберуться, а ти – краси. Будуть під вікнами співати: „Змилуйся, Орісю, на Гриця подивися”.

Дівчина засміялася, поцілувала маму у щоку, схопила валізу і посунула до вагона.

Руда бабця звернулася до своєї дорослої дочки:

– Бувай, Терезо, не турбуйся про дітлахів, у селі їм буде добре.

Жінка поцілувала бабцю і допомогла піднятися сходами.

Тоді мала Яська рвучко притиснулася до мами.

Тереза усміхнулася.

– А ти, моя золота поетесо, будь слухняною, допомагай бабусі глядіти за кролями й на вигін не тікай, бо Катя вхопить, – мама міцно обійняла молодшу дочку, передала Орісі її рюкзак. – Люблю вас, мої донечки, бережіть себе.

Паровоз дав довгий гучний гудок, потяг здригнувся і рушив, поволі набираючи швидкість. Мама помахала рукою своїм пташеняткам, що притискалися до скла, кричали: „Бувай, матусю!”.

У поїзді було затишно і мирно.

Усі пасажери, а було їх чимало, розсілися по своїх місцях і обідали. Гноми, як завжди, жували варені яйця з цибулею, розганяючи їдкий дух маленькими долонями. Троє рибалок з вудками, запакованими у чохла, їли курку, жартома називаючи її індичкою.

Група ельфійських акробатів, що так вразили Яську, сміялася і шуткувала, снідаючи зеленим листям салату, чищеною морквою і кнелями з маком. Окремо сиділи кілька бабусь, що їхали з ринку по рідних селах, вони замовили каву і жваво ділилися новинами Мишвіля.

– Сідай, Ясю, пригощатиму тебе свіжим сиром, – баба Параска розгорнула свої вузлики, дістала пироги з яблуками, кілька груш, в'язку бубликів і чималу головку білого, мов різдвяний сніг, домашнього сиру. – Спеціально для тебе везла.

Набундючена Орися не хотіла їсти і дивилася у вікно.

Яся теж брала приклад з сестри і матляла головою:

– Не хочу їсти, бо сумуватиму за мамою. А я, як сумую, то приходять Капризуля і скиглить.

– Ти її теж пригости, – бабця порізала сир маленькими скибочками.

– Ні, ні, – Яся зарюмсала, – без мами мені буде кепсько, душа страждатиме, кидатиме, киватиме, стрибатиме...

– Тож пострибаймо разом, – Параска усміхнулася. – У селі зараз триває змагання, хто з дівчат вище стрибне. Ганна Луйко, Петрова онука, стрибнула вгору на півтора метри, Мар'яна Кутря – на два, а хитра Улянка Паньчик вдягла мамчині чоботи на високих підборах і як стрибнула – майже на три метри. Ледь головою об явір не вдарилася, бо змагання розгорнулися у полі, задля об'єктивності та більшої слави.

Яся засміялася, схвильовано прикриваючи рота рукою.

– Бабусю, я так високо не плигну, – дівчинка знітилася. – Хіба що здалеку подивлюся, як інші стрибають.

– Бабця жартує, – пробуркотіла Ориська, – немає ніяких змагань, дурненька.

– Як це нема? Звісно, є! – Параска аж руками змахнула. – До речі, стрибання було лишень першим туром, далі хлопці кидали капустину – хто найсильніший, а згодом баби бігали за коровою Яткою, що у нас у селі найшвидша.

Параска взяла маленьку ложку і вправно годувала здивовану Яську сиром.

– Бабусю, ти виграла? – мала онука аж забувала жувати.

– Ми з Мотрею бігли наввипередки, – Параска ткнула Орисьці в руки пиріжок. – Нас ледь не обігнала баба Горпуша, що зрізала шлях через Грушницю. Хитра стара ухопилася за свою козу і скакала за нею через кущі, немов молода. Та ми з Мотрею таки обігнали її, бо коза побачила конюшину і чкурнула убік. Горпуша втратила перевагу і програла.

– Ого!.. – Яся їла сир.

Орися запитала, жуючи пиріжка:

– Бабцю, ви краще скажіть, де поділася ваша коза? У відпустку пішла чи до Мурбурга поїхала на навчання?

– Хтозна, – Параска заховала очі. – Може, на заробітки пішла до іншого села чи подалася на хутір Кабанячий, аби навчити тамтешніх кіз гарно доїтися.

– І вона не повернеться? – Яська злякалася. – Ніколи-ніколи?

– Колись повернеться, як відкриє свою Академію гарного доїння, буде кругом лекції читати і якимось заїде до нашого села. Згадає бабу Параску, завітає в гості. А я вдягну свою святкову плахту, що дід Мотузяник з ярмарку привіз, вийду до воріт, привітаюся, а в самої аж сльоза щокою покотиться спересердя.

– Не плач, бабусю, – Яся обійняла стару. – Я тебе заспокою, ми знайдемо твою козу. Правда, Орисю?

– Та де там, – старша сестра усміхнулася. – А як коза й справді до Мурбурга подалася вчитися? Без диплома магістра її лекції ніхто не слухатиме.

Гном, що сидів неподалік, пирснув від сміху, почувши розмову.

Яська нарешті зрозуміла, що усе це вигадки.

Дівчинка розреготалася щасливо, почала стрибати на своєму місці, приказуючи:

– Ми знайдемо козу! Витремо сльозу, зупинимо грозу, зав'ємо лозу й наваримо гарбузу!

Поїзд ритмічно стукотів колесами.

За вікном пропливало передмістя Мишвіля: гарні охайні садиби з квітучими абрикосами, маленькі озера, блискучі, мов дзеркало, зелені лани. Де-не-де крутили крилами вітряки, тягнулися у небо тополі.

Лелеки будували гніздо на дереві.

Орися доїла пиріжок і побачила русого хлопця, що зайшов до вагона разом із сивим дядьком. Дядько мало не налякав Яську – високий, сухий, у сірій свиті з каракулевою шапкою, він глянув на руду трійцю суворим оком, буркнув:

– Добридень, – кивнув бабі Парасці і пішов далі у вагон.

Русий хлопець привітався тепліше:

– Доброго дня вам, пані Параскевія, – хлопець зиркнув на Орисю і пішов.

– Хто вони такі? – дівчина присіла біля бабці.

– Йосип Магда племінника возив до міста, – відповіла Параска. – Дядько мріє, аби хлопця взяли в науку до Академії мечників. Шибеник і непослух той Назар, паливода, яких світ не бачив. Вкрав ворота у Пилипчихи і на тополю повісив, і не побоявся, гайдабура малий, Пилипчиху, яку поза очі називають відьмою.

– Оваа... – Ориська обережно визирнула з-за голови чубатого рибалки і глянула убік хлопця, що присів у кінці вагона разом із сивим Йосипом. – Зухвалий відчайдух.

– А на Різдво вивів у діда Макітри зі стайні гніду пару і катав малечу саннями по полю, аж до вечора, доки панотець з Великих Хрущів його не зупинив, – додала бабця, тоді глянула на Ориську, що прицільно мружила очі. – Орисю, сонце моє, навіть не дивися на того бідокура, бо він пакосний пострибун.

– Він теж на полі стрибав? – запитала Яська. – Бабусю, дай і мені пиріжка.

– Де він тільки не стрибав, – бабця копирсалася у вузликах.

Орися спостерігала за хлопцем.

Той жартував з ельфійськими акробатами, намагався жонглювати яблуками і досяг неабиякого успіху. Тоді дядько Йосип гиркнув і заборонив жарти.

– От скажений старий, нічого доброго навколо себе не бачить, – пробурмотіла Орися. – А хлопець веселий і жвавий, з таким сільська нудота одразу зникне.

Паровоз дав гучний гудок.

Поїзд проїхав крізь темний тунель.

За вікном знову замайоріли зелені прямокутники ланів, потяглися кучеряві смуги лісу.

Білі хатинки збиралися докупити задля теплого спілкування, крізь очерет бігли красиві річки. Церкви виблискували золотими банями.

– Бабусю, як зветься це село? – Яська їли пиріжок з маком.

– Печихвосте, – відповіла Параска.

– Печихвосте! Печихвосте! – засміялася дівчинка, та враз замовкла. – Не могу риму вигадати...

– Печи хвости, вузли плести, мости звести, – підказала Оріся і дістала з валізи книжку „Ельфійська троянда”. – Бабцю, а хто той Йосип Магда? Чого він такий суворий?

Вагоном сунула чепурна гномівська пані, що пропонувала усілякі смаколики та напої зі свого візочка. Параска замовила каву з вершками.

Яська враз захотіла горіховий вензель з корицею, та бабуся їй відрядила.

– Магда – стародавній рід, що багато поколінь живе у Гречичному і славиться своїми пращурами. Анастасій Магда збудував церкву сто п'ятдесят років тому, Богуслав Магда посадив явора в полі, аби вітер спиняти. Гордій Магда був шкільним учителем і так дітей наставляв: „Учись, дитино, бо чого Івась не навчиться, того й Іван не знатиме”.

Яська здивувалася, дістала свого зошита, почала малювати.

– Івась – то твій друг? – запитала мала.

– То така приказка, – пояснила Оріся. – Дурнений Івась як виросте, то буде дурним Іваном.

Яська пирснула.

Параска продовжила:

– Йосип Магда з юних років про магію мріяв, волів силу чарів осягнути. Та не вистачило талану, двічі подавав документи до Інституту природничої магії, а згодом пішов на археологічний. Копирсався у ярку за Грушницею, ходили чутки, неначе він там знайшов брилу з кельтськими письменами.

Оріся пропустила ту інформацію повз вуха – дивилася у вікно, час від часу озираючись на Назара, що спілкувався з гарною ельфійкою у фіолетовому трико. Ельфійка була витончена, немов порцелянова статуетка, з гарним темним волоссям, зібраним у хвіст. Вона приємно усміхалася, слухаючи Назарові жартики, чим добряче дратувала Орісю.

– От кокетуха, хвоста закрутила, мов кобила, – бурчала дівчина сама до себе. – Мало тобі цілої циркової трупи, ти ще й до чесного хлопця взялася заgravати?

Яся малювала зелений паровоз із червоним димом.

– Бабусю, як я виросту, то стану письменницею, – онука домалювала зелений вагон. – Буду книжки писати, такі товсті й розумні, що їх у школі читатимуть.

Параска погладила дівчинку по голові.

– Ти моя розумниця, лягай поспи трохи.

– Ні, ні! – Яська вперто замателювала головою. – А як те село зветься?

За вікном тягнулося велике село, суцільно вкрите квітучими деревами.

– Нічогівка, за нею Носівка і Гулянка, – відповіла бабця.

Дівчата засміялися.

– Приходить хтось з Носівки до Нічогівки й питає: „Як ся маєте?“, а йому у відповідь: „Нічого, все добре, дякую, що спитали“, – проказала Оріся й швидко глянула убік Назара: хай бачить, що їй теж весело. – А згодом хтось каже: „Підемо до Гулянки й погуляємо, як слід“.

Яська так сміялася, що мало з крісла не впала.

За вікном потягнулися озера і села з новими дивакуватими назвами: Качине, Зозуля, Рибне, Плиська, Чорна Запруда, Річкувате, Глибоке, Рясне.

Дівчата вигадували нові історії та рими, доки Яську не зморив сон.

Дівчинка притулилась до бабусі і заснула.

Оріся читала книжку, час від часу слідкуючи за Назаром.

Ельфи вийшли на станції Старий Млин, забрали свої речі з даху вагона – спритні й швидкі, мов очеретяні коти.

Назар трохи зажурився, втративши ельфійську компаньйонку.

– Отак, тепер сумуй, парубоче, – прошипіла задоволена Оріся, та враз хлопець глянув на неї. – Ой!

Дівчина сховалася за спинкою крісла, сказала собі:

– Я просто читаю, нічим навколишнім не цікавлюся. Пірнула у книгу, мов гном-ерудит.

Вагоном повзла стара лепреконца у м'ятому зеленому плащі.